



# ด่วนที่สุด

# บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ..... สำนักบริหารกลาง ฝ่ายบริหารทั่วไป โทร. ๐ ๒๖๒๘ ๕๒๔๐ - ๕๙ ต่อ ๒๑๑๖

ที่ กษ ๐๔๐๑/ว ๑๒๘๐ ..... วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง เอกสารแจ้งเวียน

เรียน อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์  
รองอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์  
ผู้เชี่ยวชาญกรมตรวจบัญชีสหกรณ์  
ผู้อำนวยการสำนัก , ผู้อำนวยการการศูนย์ และ ผู้อำนวยการกอง  
หัวหน้ากลุ่มตรวจสอบภายใน  
หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบบริหาร  
ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ ๑ - ๑๐  
ผู้เชี่ยวชาญสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ ๑ - ๑๐  
หัวหน้าสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ทุกจังหวัด  
ผู้อำนวยการกลุ่มและหัวหน้าฝ่ายในสังกัดสำนักบริหารกลาง

สำนักบริหารกลาง ขอส่งสำเนา  หนังสือ  ประกาศ  ระเบียบ  คำสั่ง  
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองกลาง ด่วนที่สุด ที่ กษ ๐๒๐๑.๐๖/ว ๙๒๑๘ ลงวันที่ ๑๑  
ตุลาคม ๒๕๖๐ เรื่อง สรุปรายงานการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎี  
ใหม่ ถวายในหลวง) ปี ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๑

- จึงเรียนมาเพื่อ  โปรดทราบ  
 โปรดทราบและถือปฏิบัติ  
 โปรดทราบและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง  
 โปรดทราบและแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

(นายบุญเลิศ ใจดี)

ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง



**ด่วนที่สุด**

**บันทึกข้อความ**

|        |               |
|--------|---------------|
| รับที่ | รตส.วิภา ๒๓๕๕ |
| วันที่ | ๑๖ ต.ค. ๒๕๖๐  |
| เวลา   | ๙.๓๓          |

|                    |              |
|--------------------|--------------|
| ส่งที่             | ผนท. ๑๒๓๕๕   |
| กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ |              |
| เลขที่รับ          | ๑๒๓๕๕        |
| วันที่             | ๑๖ ต.ค. ๒๕๖๐ |
| เวลา               | ๑๑.๒๐        |

ส่วนราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองกลาง โทร ๐-๒๒๘๑-๕๕๕๕ ต่อ ๑๒๙

ที่ กษ ๐๒๐๑.๐๖/ว ๙๒๑๘ วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง สรุปรายงานการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง)  
ปี ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๑

เสนอ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

เพื่อโปรดทราบและพิจารณาตามบัญชีฯ

|                 |              |
|-----------------|--------------|
| สำนักบริหารกลาง |              |
| เลขรับ          | ๑๕๗/๕๕       |
| วันที่          | ๑๖ ต.ค. ๒๕๖๐ |
| เวลา            | ๑๑.๒๕ น.     |

(นางศศิธร กาทหลง)

ผู้อำนวยการกองกลาง

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรียน อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ด้วย สป.กษ. ได้ส่งสำเนาหนังสือสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร แจ้งสรุปรายงานการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง) ปี ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๑ รายละเอียดตามหนังสือที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ ทั้งนี้ เห็นสมควรแจ้งเวียนทุกหน่วยงานในสังกัดทราบต่อไป

ทราบ

ดำเนินการตามเสนอ

๑๖ ต.ค. ๒๕๖๐

(นางสาววิภา เจริญศิริสุนทร)

รองอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

(นายบุญเลิศ ใจดี)

ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง



ด่วนที่สุด

บันทึกข้อความ

|                       |          |
|-----------------------|----------|
| กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ |          |
| รับที่                |          |
| วันที่                | 15/10/60 |
| เวลา                  | 10.18 -  |

ส่วนราชการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ศูนย์ประเมินผล โทร. ๐ ๒๕๗๙ ๐๕๕๕

กค)

ที่ กษ ๑๓๐๒/๓๕๖๐

วันที่

๒๘ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง สรุปรายงานการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง) ปี ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๑

เสนอ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการตามบัญชารัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

AM Sualas

นายทรงยศ สุขเสถียร

หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี



# ด่วนที่สุด

## บันทึกข้อความ

รองปลัดฯ (นายสุรพงษ์)  
 วันที่ ๓๓/๑๑/๒๕๖๐  
 วันที่ ๒๓/๑๑/๒๕๖๐ เวลา ๑๖.๕๑ น.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์  
 วันที่ ๒๓/๑๑/๒๕๖๐  
 วันที่ ๒๓/๑๑/๒๕๖๐  
 เวลา ๑๕.๐๕

ส.สุรพงษ์

ส่วนราชการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ศูนย์ประเมินผล โทร. ๐ ๒๕๓๙ ๐๕๕๕

ที่ กษ.๑๓๐๒/ ๓๕๖๐ วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง สรุปรายงานการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง) ปี ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๑

เรียน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วันที่ ๒๓/๑๑/๒๕๖๐  
 วันที่ ๒๓/๑๑/๒๕๖๐  
 ๑๑.๕๕ น.  
 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์  
 วันที่ ๒๓ กย ๒๕๖๐  
 ๑๐:๕๕ น.

ตามแผนปฏิบัติงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ดำเนินการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง) จำนวน ๒ ครั้ง คือ ครั้งที่ ๑ เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๐ และ ครั้งที่ ๒ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๐ เพื่อนำเสนอผู้บริหารกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นั้น

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ดำเนินการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง) ปี ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๑ เสร็จเรียบร้อยแล้ว สรุปสาระสำคัญ ดังนี้ (รายละเอียดตามเอกสารแนบ)

๑. ผลการดำเนินงาน โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง) ผู้เข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย เกษตรกร ๖๙,๘๐๑ ราย ราษฎรเกษตรฯ ๓,๕๒๕ ราย หน่วยงานภาครัฐ ๑๗ หน่วยงาน ภาคเอกชน ๗ บริษัท และสถาบันการศึกษา ใช้งบประมาณจากงบปกติของหน่วยงานรวมทั้งสิ้น ๗๒,๘๖๙,๒๐๐ บาท จำแนกเป็น จัดทำปัจจัยการผลิต ๖๖,๗๑๙,๒๐๐ บาท และส่งเสริมองค์ความรู้ให้เกษตรกร ๖,๑๕๐,๐๐๐ บาท ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองเบื้องต้น และส่งเสริมองค์ความรู้ได้ครบถ้วนทุกราย รวมถึงได้มีการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกรเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรร้อยละ ๙๗.๖๖ ได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน เกษตรกรมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๗๙ หน่วยงานได้เตรียมจัดหาตลาดรองรับผลผลิตแล้ว ๕๕๑ แห่ง หลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่โดยการลดพื้นที่ปลูกพืชลง และเพิ่มพื้นที่แหล่งน้ำให้มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอสำหรับการทำเกษตรในพื้นที่โครงการ

๒. ผลลัพธ์ (Outcome) การดำเนินงานโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในแต่ละด้าน ดังนี้

๒.๑ การลดรายจ่ายในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายโดยการบริโภคผลผลิตของตนเอง ๕๓๓ บาท/เดือน สามารถลดต้นทุนโดยใช้ปัจจัยการผลิตของตนเอง ๕๕๖ บาท/เดือน และเกษตรกรร้อยละ ๑๘.๓๘ มีค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้จ่ายโดยดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒ การเพิ่มรายได้ในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรมีผลตอบแทนสุทธิจากการเกษตรในแปลงที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น ๔,๖๑๓ บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘๘ เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ สาเหตุที่มูลค่าผลตอบแทนเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากเป็นเกษตรกรกลุ่มพร้อมมากที่มีความสนใจ มีองค์ความรู้เคยทำอยู่แล้ว และมีเงินทุนพร้อมที่จะลงทุนในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

๒.๓ คุณภาพชีวิตของเกษตรกร พบว่า จำนวนหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น ๔๓,๔๙๔ บาท (ร้อยละ ๑๗.๓๔) เนื่องจากเกษตรกรมีการกู้ยืมมาลงทุนเพิ่มสำหรับทำการเกษตรหรือใช้จ่ายในครัวเรือน ทั้งนี้ รายได้จากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ยังไม่ได้นำมาใช้ในการชำระหนี้เนื่องจากเป็นการเน้นใช้บริโภคเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และอยู่ในช่วงเริ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่ผลผลิตจึงยังมีไม่มาก สำหรับการเคลื่อนย้ายแรงงาน พบว่า สมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ ๙๖.๕๘ ไม่มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน มีเพียงร้อยละ ๑.๙๖

ที่มีการ...

ที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเพิ่มขึ้น และครัวเรือนร้อยละ ๑.๔๗ มีการเคลื่อนย้ายแรงงานลดลง เนื่องจากสมาชิกได้ย้ายกลับมาทำงานในพื้นที่มากขึ้น รวมถึงได้กลับมาทำการเกษตรแบบผสมผสานซึ่งมีกิจกรรมและรายได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้แล้วเกษตรกรได้มีการบริโภคสินค้าปลอดภัยจากการบริโภคผลผลิตของตนเอง ๕๓๓ บาท

การดำเนินงานโครงการในระยะต่อไป เพื่อสนับสนุนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ ควรมีคู่มือการปฏิบัติงานโครงการโดยกำหนดรายละเอียดแนวทาง ขั้นตอนการดำเนินงานที่มีความชัดเจน เพื่อให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและดำเนินงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

๑.๒ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์รายละเอียดการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้เกษตรกรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

๑.๓ ควรมีเวลาให้หน่วยงานระดับพื้นที่ในการรับสมัครและกลั่นกรองเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

๑.๔ การกำหนดเป้าหมายลงในแต่ละอำเภอหรือจังหวัดควรเป็นไปตามศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของเกษตรกร โดยให้สามารถเปลี่ยนเป้าหมายภายในจังหวัดได้

๑.๕ ควรสนับสนุนงบประมาณให้หน่วยงานระดับจังหวัดสำหรับดำเนินงานโครงการให้เพียงพอและทันเวลาตามขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ

๑.๖ ควรกระตุ้นให้เกษตรกรเห็นประโยชน์ของการจัดทำบัญชี รวมถึงติดตามให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกษตรกรทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง

๑.๗ ควรจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

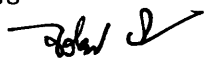
๒.๑ หน่วยงานในระดับพื้นที่ควรประชาสัมพันธ์และชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงานโครงการให้เกษตรกรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง

๒.๒ การรับสมัครเกษตรกรควรคำนึงถึงความสมัครใจ และเป็นไปตามคุณสมบัติที่กำหนด

๒.๓ การรับสมัครและคัดเลือกปราชญ์เกษตรกร/เกษตรกรต้นแบบเพื่อรับผิดชอบดูแลเกษตรกร ควรพิจารณาถึงความเป็นต้นแบบที่แสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน อีกทั้งปราชญ์เกษตรกรฯ จะต้องสมัครใจ และมีเวลาในการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร

๒.๔ การจัดกิจกรรม พบปะ ๓ ประสานฯ หรือ ๕ ประสานฯ ควรกำหนดแผนการจัดกิจกรรมในภาพรวมของจังหวัดล่วงหน้า เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางแผนงานของตนเองและจัดเจ้าหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่กำหนดไว้ในแผนภาพรวม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หากเห็นชอบขอได้โปรดนำเรียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อพิจารณาต่อไป



(นางสาวจรรยา สุธิไชยา)

เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ไว้ ณ ที่ ณ ๕ ม.ค. ๖๕

เพื่อโปรดพิจารณา ส่งมอบงาน  
การประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่  
ครั้งที่ ๑ ซึ่งดำเนินการโดย ส.ค. ทวีชัย  
วันที่ ๑๑ ม.ค. ๖๕ ให้ ส.ค. ๑๑ : ทวีชัย  
ที่ ก.๑๖๑๑๖๖ ไปรับส่งการวัดผล



(นายสุรพงษ์ เจียสกุล)  
รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์



# ด่วนที่สุด

# บันทึกข้อความ

กระทรวงกลาโหม  
วันที่ ๓๑ ๒๕๖๐  
ที่ ๑๓.๑.๕๐  
ว. ๑๖:๐๖

ส่วนราชการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ศูนย์ประเมินผล โทร. ๐ ๒๕๗๙ ๐๕๕๕

ที่ กษ ๑๓๐๒/๓๕๖๐ วันที่ ๒๘ ก.ย. ๖๐

เรื่อง สรุปรายงานการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (๕ ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ภายในหลวง) ปี ๒๕๖๐ ครั้งที่ ๑

เรียน, รว. นร.  
๑. เพื่อโปรดทราบ  
๒. สนับสนุนให้ สป. นร. สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่  
ส่วนกลาง ซึ่งได้มีผล และผล, บนพื้นที่  
ไร่ ๕ ไร่ ๓๓๓ นร. และ กษ. ๑๓๐๒/๓๕๖๐  
ฉบับเดิม Single Command  
ทศน และ ส.ป.ไป. ไป. ทศน ๑๓๐๒/๓๕๖๐  
ฉบับแก้ไขแก้ไขปี ๒๕๖๐ ๐๓๖๐

ทราบ

๑๓/๑๐/๒๕๖๐

พลเอก

(จิตรชัย สาริกัลยะ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พ ๓.๑.๕๐

พลเอก

(ประสาธ สุขเกษตร)

เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๕๓.๑-๕๐

**สรุปการประเมินผลโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ปี 2560 ครั้งที่ 1**  
**(5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง)**

---

**1. สาระสำคัญของโครงการ**

**1.1 ความเป็นมาของโครงการ**

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความมั่นคงและยั่งยืน ทรงคิดค้นเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาเกษตรกรรมที่ไม่ได้ผลในเขตแห้งแล้งขาดแคลนน้ำในการเกษตร โดยเฉพาะการประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งมีความเสี่ยงสูงในการขาดแคลนน้ำ กรณีฝนทิ้งช่วงและปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอในการเพาะปลูก

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทย จึงได้จัดทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ขึ้น เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีความสมัครใจจาก 882 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 70,000 ราย ได้น้อมนำหลักทฤษฎีใหม่ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองอย่างเหมาะสม ให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของเกษตรกรตามภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งหวังจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ อันเกิดจากการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยการสร้างอาชีพอย่างเหมาะสมกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า

**1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ**

- 1) เพื่อถวายแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และเพื่อรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทย
- 2) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรนำแนวทางทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ของตนเองตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของเกษตรกร
- 3) เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนและมีรายได้เสริม

**1.3 เป้าหมายและงบประมาณของโครงการ**

- 1) เป้าหมาย เกษตรกรที่มีความสมัครใจ และมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพื้นที่ 882 อำเภอ จำนวน 70,000 ราย
- 2) งบประมาณ ใช้งบปกติที่ได้รับการจัดสรรและการใช้จ่ายงบประมาณจากโครงการ/กิจกรรมอื่นของหน่วยงาน รวมทั้งงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ

**1.4 วิธีการดำเนินงานโครงการ**

รับสมัครเกษตรกรที่มีความสมัครใจ และมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ ไม่เคยดำเนินกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เป็นทางการมาก่อน (Start Zero) มีที่ดินเป็นของตนเองและมีเอกสารสิทธิ์ที่ดินตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือกรณีเป็นที่ดินเช่า ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดิน มีสระน้ำ บ่อน้ำ บ่อบาดาล-หรือแหล่งน้ำใช้อื่นที่เพียงพอต่อการทำการเกษตร มีแรงงานในครัวเรือนเพียงพอ เหมาะสมกับพื้นที่ดำเนินกิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ และมีความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ และยินดีทำเกษตรทฤษฎีใหม่

อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย การเตรียมการบริหารจัดการ การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร การให้องค์ความรู้เชิงปฏิบัติการ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต และการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ตามความพร้อมของเกษตรกร ได้แก่ เกษตรกรกลุ่มที่มีความพร้อมมาก 21,000 ราย กลุ่มพร้อมปานกลาง 42,000 ราย และ กลุ่มพร้อม 7,000 ราย โดยใช้ “โครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง” ประกอบด้วย 5 ภาคส่วน ได้แก่ เกษตรกร ภาครัฐ ภาคประชาสังคม (ปราชญ์เกษตร/เกษตรกรต้นแบบ/ประธาน ศพก.) ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา

### 1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

1) เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้นำไปปฏิบัติจริงอย่างแพร่หลายในทุกภูมิภาคของประเทศไทย

2) เกษตรกรได้รับความรู้ สามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดและรูปแบบในการทำมาหากิน การประกอบอาชีพให้มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง โดยสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับตนเองและครอบครัว

## 2. ระเบียบวิธีการประเมินผล

### 2.1 ความสำคัญของการประเมินผล

โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นโครงการสำคัญตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีหลายหน่วยงานร่วมบูรณาการ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งในปีงบประมาณ 2560 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้รับมอบหมายให้ประเมินผลโครงการในภาพรวม จำนวน 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เดือนพฤษภาคม 2560 และครั้งที่ 2 เดือนพฤศจิกายน 2560 เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ผลผลิต และผลลัพธ์ของโครงการ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานโครงการในระยะต่อไป

### 2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ (5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง) ปี 2560

### 2.3 ขอบเขตของการประเมินผล

1) พื้นที่เป้าหมาย ทำการประเมินผลครอบคลุมพื้นที่ดำเนินการโครงการ 77 จังหวัด

2) ประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย

2.1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการกลุ่มพร้อมมาก

2.2) ปราชญ์เกษตร เกษตรกรต้นแบบ และประธาน ศพก. ที่รับมอบหมายเกษตรกร

2.3) เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด

2.4) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในระดับจังหวัดที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเกษตรกร

2.5) เจ้าหน้าที่ภาคเอกชนที่รับผิดชอบเกษตรกรในระดับจังหวัด

3) ช่วงระยะเวลาของข้อมูล เป็นผลการดำเนินงานของโครงการ ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ - 30

เมษายน 2560



## 2.4 วิธีการประเมินผล

การประเมินผลครั้งที่ 1 เป็นการประเมินผลระหว่างดำเนินงานโครงการ (Ongoing Evaluation) เนื่องจากโครงการได้ดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานโครงการระยะต่อไปให้ดีขึ้น ประเด็นการประเมินผล ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) ผลได้ (Outputs) และ ผลลัพธ์ (Outcome) เปรียบเทียบก่อนและหลังมีโครงการ หรือเปรียบเทียบกับเป้าหมายของโครงการ โดยการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายการประเมินผล

## 2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตร ทฤษฎีใหม่ (5 ไร่ 5 ไร่ 5 ไร่ 5 ไร่ 5 ไร่) และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการตาม กลุ่มเป้าหมายรวมทั้งสิ้น 1,810 ราย ดังนี้

1.1) เจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับจังหวัด จำนวน 500 ราย

1.2) ประชาชนเกษตรกร/เกษตรกรต้นแบบ/ประธาน ศพก. จำนวน 153 ราย

1.3) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ (กลุ่มพร้อมมาก) จำนวน 1,080 ราย

1.4) เจ้าหน้าที่ของภาคเอกชนที่รับผิดชอบในระดับจังหวัด จำนวน 77 ราย

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารโครงการ รายงานความก้าวหน้า ผลการดำเนินงานของหน่วยงาน และข้อมูลจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

## 3. ผลการประเมินผล

### 3.1 ปัจจัยนำเข้า (Input)

1) งบประมาณในการดำเนินงานโครงการ รวมทั้งสิ้น 72,869,200 บาท ประกอบด้วย

1.1) งบประมาณสำหรับจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดสรร งบประมาณเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองเบื้องต้นให้กับเกษตรกร รวมทั้งสิ้น 66,719,200 บาท

1.2) งบประมาณสำหรับการส่งเสริมองค์ความรู้เชิงปฏิบัติการให้กับเกษตรกร โดยหน่วยงานระดับ จังหวัดที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลเกษตรกรพาไปศึกษาดูงานในสถานที่ต่าง ๆ ในอัตรา 150 บาท/ราย รวมทั้งสิ้น 6,150,000 บาท

2) หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ดังนี้

2.1) ภาครัฐ ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ และรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ จำนวน 17 หน่วยงาน โดยทำหน้าที่จัดกลุ่มเกษตรกรตามความพร้อม คัดเลือกประชาชนเกษตรกรหรือ เกษตรกรต้นแบบ หรือประธาน ศพก. เพิ่มพูนองค์ความรู้แก่เกษตรกร แนะนำส่งเสริมเกษตรกรทำบัญชี ประสานขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตตามความต้องการของเกษตรกร ส่งเสริมกิจกรรมการผลิตที่ 1 2 3 ให้มีความหลากหลาย จัดตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกร การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

2.2) ภาคประชาสังคม ประกอบด้วย ปราชญ์เกษตร เกษตรกรต้นแบบ และประธานศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเกษตร (ศพก.) จำนวน 3,525 ราย ทำหน้าที่ในการสร้างแรงบันดาลใจ แนะนำช่วยเหลือ สร้างเกษตรกรต้นกำเนิด และสร้างทายาทเกษตรกร (Cell แดกใหม่)

2.3) ภาคเอกชน จำนวน 7 บริษัท ได้แก่ บริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) บริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน) บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) บริษัท สยามคูโบต้า คอร์ปอเรชั่น จำกัด บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) รวมถึงหน่วยงานภาคเอกชนในท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ ทำหน้าที่สนับสนุนเทคนิค วิชาการ ปัจจัยการผลิต ทุนทรัพย์สำหรับตอบแทนปราชญ์ ทุนเริ่มต้นสำหรับเกษตรกรตามความจำเป็น และจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกร

2.4) สถาบันการศึกษา ประกอบด้วย สถาบันการศึกษาในระดับพื้นที่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา รวมทั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีหน้าที่สนับสนุนเทคนิค วิชาการ รวมถึงนักศึกษาเป็นลูกมือปราชญ์เกษตรกรฯ เพื่อฝึกงานในแปลงเกษตรกร

2.5) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย เกษตรกรกลุ่มพร้อมมาก กลุ่มพร้อมปานกลาง และกลุ่มพร้อม มีหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมพบปะกับปราชญ์เกษตรกรฯ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ระเบิดจากข้างใน และวางแผนการผลิต การลงมือทำในพื้นที่โดยลงทำอย่างที 1 เก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึงจำหน่ายสร้างรายได้แก่ครอบครัว จัดทำบัญชีครัวเรือน/บัญชีฟาร์ม ลงมือทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น และขยายผลสู่การทำเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างเต็มรูปแบบต่อไป

3) การส่งเสริมองค์ความรู้เชิงปฏิบัติการให้แก่เกษตรกร ดำเนินการได้ 70,000 ราย เป็นไปตามเป้าหมาย สถานที่พาเกษตรกรไปศึกษาดูงาน ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเกษตร (ศพก.) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมถึงสถาบันการศึกษาที่เป็นต้นแบบในการทำเกษตรผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเนื้อหาที่เกษตรกรได้รับจากการศึกษาดูงาน อาทิ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การบริหารจัดการน้ำ การทำบัญชีครัวเรือน/บัญชีฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การดูแลโดยชีววิธี/วิถีธรรมชาติ/เกษตรอินทรีย์ และการปรับปรุงบำรุงดิน เป็นต้น

### 3.2 กระบวนการ (Process)

1) การรับสมัครและจัดกลุ่มเกษตรกร รับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ มีเป้าหมาย 70,000 ราย ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2560 มีเกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการ จำนวน 69,801 ราย (ร้อยละ 99.72) และมีการจัดกลุ่มเกษตรกรออกเป็น 3 กลุ่ม ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด จำแนกเป็น เกษตรกรกลุ่มพร้อมมาก 21,307 ราย กลุ่มพร้อมปานกลาง 41,094 ราย และกลุ่มพร้อม 7,400 ราย

2) การมอบหมายให้ปราชญ์เกษตร/เกษตรกรต้นแบบ/ประธาน ศพก. ดูแลเกษตรกร

ปราชญ์เกษตรกรฯ ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 3,525 ราย เพื่อทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจให้เกษตรกรระเบิดจากข้างใน มีการวางแผนการผลิต และลงมือทำในพื้นที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า ปราชญ์เกษตรกรฯ

1 ราย รับผิดชอบเกษตรกรเฉลี่ย 10 ราย ซึ่งเป็นไปตามที่โครงการกำหนดไว้ โดยพบว่า สัดส่วนที่เหมาะสมในการรับผิดชอบดูแลเกษตรกร คือ ประชาชนเกษตรกร 1 ราย ควรจะดูแลเกษตรกร จำนวน 8 ราย นอกจากนี้แล้วยังพบว่าระยะทางระหว่างที่อยู่อาศัยของประชาชนเกษตรกร กับเกษตรกรที่รับผิดชอบ มีระยะทางเฉลี่ย 7 กิโลเมตร

3) การมีแปลงตัวอย่างความสำเร็จในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อเป็นต้นแบบให้เกษตรกร พบว่า ประชาชนเกษตรกร ร้อยละ 91.80 มีแปลงตัวอย่างความสำเร็จให้เกษตรกรได้ศึกษาดูงานเพื่อนำไปปรับใช้ในแปลงของตนเอง ที่เหลือร้อยละ 8.20 ไม่มีแปลงตัวอย่างฯ เนื่องจากอยู่ระหว่างการปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นวิทยากรที่มีความรู้อยู่แล้วแต่ไม่มีพื้นที่การเกษตรเป็นของตนเองจึงไม่ได้ทำแปลงตัวอย่าง และบางส่วนใช้ฐานเรียนรู้ของ ศพก. เป็นแปลงตัวอย่างให้เกษตรกรศึกษาดูงาน เป็นต้น

#### 4) การบริหารจัดการโครงการโครงการ

4.1) การแต่งตั้งคณะกรรมการระดับกระทรวง ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยมีปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานคณะกรรมการ และหัวหน้าส่วนราชการเป็นคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานและการขับเคลื่อนโครงการ ให้คำแนะนำปรึกษา แก้ไขปัญหาอุปสรรค ติดตามผลการดำเนินงาน และรายงานผลให้ผู้บริหารทราบอย่างต่อเนื่อง

4.2) การแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนโครงการระดับจังหวัด ได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อทำหน้าที่อำนวยการบริหารการขับเคลื่อนภาพรวมของจังหวัด ดำเนินการได้ 77 จังหวัด เป็นไปตามเป้าหมาย นอกจากนี้บางจังหวัดยังได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานระดับอำเภอ และระดับตำบล เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนระดับการดำเนินงานโครงการ

4.3) การให้คำแนะนำการปฏิบัติงาน โครงการได้จัดทำหนังสือให้คำแนะนำการปฏิบัติงานเป็นระยะรวมทั้งสิ้น 25 ฉบับ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการมีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกันทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

4.4) การจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำเดือน ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำเดือนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยจะจัดทำแผนปฏิบัติงานล่วงหน้าก่อนการดำเนินงานในแต่ละเดือน

4.5) การติดต่อสื่อสารและการประสานงาน มีการใช้ Application Line สร้างกลุ่ม "พูดคุยเกษตรทฤษฎีใหม่" ทั้งในระดับกระทรวงฯ และระดับจังหวัด เพื่อให้การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานระหว่างผู้บริหารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัด

5) การประกาศรายชื่อผู้มีส่วนร่วมโครงการ มีการจัดทำประกาศรายชื่อประชาชนเกษตรกร ต้นแบบ และประธาน ศพก. ที่เป็นตัวช่วยดำเนินการ และประกาศรายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยดำเนินการได้ทุกรายเป็นไปตามเป้าหมาย

#### 6) การจัดกิจกรรม "พบปะ 5 ประสานฯ"

6.1) การจัดงาน "5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง" มีการจัดงานขึ้นในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2560 ณ ห้องคอนเวนชันเซ็นเตอร์ โรงแรมรามาร์คเด็นส์ เพื่อให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่มากยิ่งขึ้น ผู้เข้าร่วมงานประกอบด้วยเกษตรกรร่วมโครงการ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา

6.2) การจัดกิจกรรม “พบปะ 3 ประสาน และ พบปะ 5 ประสานฯ” มีการจัดกิจกรรมในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ดำเนินการได้ 77 จังหวัด ครอบคลุมตามเป้าหมาย และพบว่าเกษตรกรได้เข้าร่วมกิจกรรมพบปะฯ เฉลี่ย 3 ครั้ง/ราย

7) การทำสมุดตรวจเยี่ยมให้เกษตรกร หน่วยงานที่รับผิดชอบเกษตรกรได้จัดทำสมุดตรวจเยี่ยมส่งมอบให้เกษตรกรกลุ่มพร้อมมากแล้ว จำนวน 21,307 ราย ครอบคลุมตามเป้าหมาย

8) การส่งเสริมให้เกษตรกรทำบัญชีครัวเรือน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ร่วมกับครูบัญชีอาสา ส่งเสริมการทำบัญชีให้เกษตรกร ดำเนินการได้ 18,154 ราย (ร้อยละ 85.62) โดยพบว่า เกษตรกรมีความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 77.17 เป็นร้อยละ 88.82 หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 11.65 ในส่วนการทำบัญชี พบว่า เกษตรกรมีการจัดทำบัญชีเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 52.76 เป็นร้อยละ 60.54 หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7.79 แยกเป็นทำบัญชีเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 29.65 และทำบัญชีเป็นบางครั้งร้อยละ 30.78 สาเหตุที่เกษตรกรทำบัญชีเป็นบางครั้งหรือไม่ได้ทำบัญชี เนื่องจากมีภารกิจมากจึงไม่มีเวลา เขียนหนังสือไม่ได้ ยังไม่เข้าใจการทำบัญชีมากนัก อยู่ในช่วงเริ่มฝึกทำบัญชี และไม่ยอมทำบัญชีเนื่องจากเมื่อบันทึกแล้วเห็นรายจ่ายจำนวนมากทำให้หมดกำลังใจ เป็นต้น

9) การติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร ประกอบด้วย หน่วยงานในระดับจังหวัด 18,262 ราย (ร้อยละ 86.13) ปรชาญุเกษตรฯ 13,668 ราย (ร้อยละ 64.56) ภาคเอกชน 6,176 ราย (ร้อยละ 29.13) และสถาบันการศึกษา 16,496 ราย (ร้อยละ 77.80) สำหรับการนำความรู้ที่ได้รับจากการเยี่ยมเยียนไปใช้ประโยชน์ พบว่า ร้อยละ 97.66 ได้นำความรู้ไปใช้ จำแนกเป็น ร้อยละ 46.77 นำความรู้ ไปใช้ทั้งหมด และร้อยละ 50.89 นำไปใช้บางส่วน สำหรับเกษตรกรที่ยังไม่ได้นำไปใช้ เนื่องจากไม่มีเวลา อยู่ระหว่างเริ่มดำเนินการ พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม ยังไม่เข้าใจในบางเรื่อง เป็นต้น

10) การจัดทำผังแปลงที่เข้าร่วมโครงการ เกษตรกรร้อยละ 10.64 ได้ทำผังแปลงเฉพาะกิจกรรมที่ทำก่อนเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 29.62 ทำเฉพาะหลังจากเข้าร่วมโครงการ และ ร้อยละ 59.74 จัดทำผังแปลงทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ สำหรับเกษตรกรที่ไม่ได้ทำ เนื่องจากไม่ทราบว่าจะต้องทำ ไม่มีความรู้ในการจัดทำผังแปลงที่ชัดเจน มีความยุ่งยากถ้าจัดทำด้วยตนเอง พื้นที่แปลงเป็นเกษตรผสมผสานอยู่แล้ว อยู่ระหว่างดำเนินการจัดทำ และไม่มีเวลา เป็นต้น

11) การจัดทำและการลงมือทำตามแผนการผลิต เกษตรกรมีการจัดทำแผนการผลิตแล้ว จำนวน 19,595 ราย (ร้อยละ 92.42) ส่วนที่เหลือร้อยละ 7.58 ยังไม่ได้จัดทำ เนื่องจากไม่ทราบว่าจะต้องทำ เป็นกิจกรรมที่ทำเป็นปกติอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องทำแผน ไม่มีความรู้ในการทำแผนการผลิต มีผลผลิตไม่มาก เน้นผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ทั้งนี้ สำหรับเกษตรกรที่ได้จัดทำแผนการผลิตแล้ว พบว่า ร้อยละ 92.40 ได้ดำเนินการตามแผนการผลิตแล้ว จำแนกเป็น ร้อยละ 61.55 ทำตามแผนการผลิตได้ทั้งหมด และร้อยละ 30.85 ทำตามแผนการผลิตได้บางส่วน และเกษตรกรส่วนที่เหลือ ร้อยละ 7.60 ยังไม่ได้ดำเนินการตามแผน เนื่องจากอยู่ระหว่างเตรียมการ

12) การจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกร หน่วยงานในระดับจังหวัดได้มีการเตรียมหาตลาดรองรับผลผลิตแล้ว จำนวน 551 แห่ง เช่น ตลาดท้องถิ่น ตลาดที่แต่ละหน่วยงานในจังหวัดมีเครือข่ายอยู่แล้ว สถานีบริการน้ำมันของ ปตท. หรือ บางจาก

### 3.3 ผลผลิต (Outputs)

ตัวชี้วัดผลผลิต ประกอบด้วย การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองเบื้องต้น และการใช้พื้นที่การเกษตรในแปลงที่เข้าร่วมโครงการ ดังนี้

#### 1) การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลังจากเกษตรกรได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้และการติดตามเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำของภาคส่วนต่าง ๆ แล้ว พบว่า มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 86.79 เป็นร้อยละ 95.56 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.77 โดยเป็นเกษตรกรที่เข้าใจทั้งหมด ร้อยละ 61.16 และเข้าใจบางส่วน ร้อยละ 34.40 สำหรับความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 92.23 เป็นร้อยละ 97.93 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.70 โดยเป็นเกษตรกรที่มีความเข้าใจทั้งหมดร้อยละ 66.60 และเข้าใจบางส่วนร้อยละ 31.33 สาเหตุที่เกษตรกรเข้าใจบางส่วนหรือไม่เข้าใจ เนื่องจากไม่เข้าใจในบางประเด็น ไม่มีเวลาอบรม เข้าร่วมโครงการ เป็นต้น

สำหรับการนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า มีการนำไปใช้เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 96.18 เป็นร้อยละ 99.15 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.97 โดยเป็นการนำไปใช้ทั้งหมดร้อยละ 58.40 และนำไปใช้บางส่วนร้อยละ 40.75 ทั้งนี้ สาเหตุที่เกษตรกรนำไปใช้บางส่วนหรือยังไม่ได้นำไปใช้ เนื่องจากอยู่ระหว่างดำเนินการปรับเปลี่ยน พื้นที่ของเกษตรกรไม่เหมาะสม เกษตรกรไม่มีเวลา แรงงาน รวมถึงแหล่งน้ำไม่เพียงพอในการทำเกษตรทั้งปี

2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองเบื้องต้น เกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการทุกรายจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองเบื้องต้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมหม่อนไหม กรมปศุสัตว์ และกรมประมง รวมถึงภาคเอกชน ได้แก่ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (มหาชน) บริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน) และสมาคมไก่ไข่ พบว่า ดำเนินการสนับสนุนปัจจัยการผลิตได้ 70,000 ราย เป็นไปตามเป้าหมาย ดังนี้

- 2.1) พันธุ์ไม้ผล 8 ชนิด จำนวน 490,000 ต้น (รายละเอียด 2 ต้น)
- 2.2) พันธุ์พืชผัก 8 ชนิด จำนวน 3,921.50 กิโลกรัม (รายละเอียด 4 ของ)
- 2.3) ท่อนพันธุ์หม่อน จำนวน 3,500,000 ท่อน (รายละเอียด 50 ท่อน)
- 2.4) พันธุ์ปลากินพืช 4 ชนิด จำนวน 210,000,000 ตัว (รายละเอียด 1,000-3,000 ตัว)
- 2.5) พันธุ์สัตว์ปีก 4 ชนิด จำนวน 350,000 ตัว (รายละเอียด 5 ตัว)
- 2.6) วิตามินและยาปฏิชีวนะสำหรับสัตว์ปีก จำนวน 70,000 ชุด (รายละเอียด 1 ชุด)
- 2.7) อาหารสัตว์ปีก จำนวน 700,000 กิโลกรัม (ข้าวเปลือก รายละเอียด 10 กิโลกรัม)

3) การใช้พื้นที่เกษตรในแปลงที่เข้าร่วมโครงการ เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการจัดระบบการเกษตรที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรน้ำในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดสรรพื้นที่เพื่อใช้ในการเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ที่มีเหลือจึงขาย เกิดการพึ่งพาตนเอง และลดการพึ่งพาจากภายนอก โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ทำกินน้อย โดยเกษตรกรมีการแบ่งพื้นที่สำหรับใช้ทำกิจกรรมเกษตรต่าง ๆ จำแนกพื้นที่เป็น

แหล่งน้ำ : ปลุกข้าว : ปลุกพืช : ที่อยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์ จากการสำรวจ พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรมีการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมในสัดส่วน 9 : 35 : 42 : 14 และหลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วมีการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ทำกิจกรรมเป็น 10 : 35 : 41 : 14 ซึ่งจะเห็นว่าเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนโดยการลดพื้นที่ปลุกพืช และเพิ่มพื้นที่แหล่งน้ำมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอสำหรับการทำเกษตรในพื้นที่เข้าร่วมโครงการ

### 3.4. ผลลัพธ์ (Outcome)

1) การพึ่งพาตนเอง การทำเกษตรทฤษฎีใหม่โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยการพึ่งพาตนเอง ผลการประเมิน ดังนี้

1.1) การลดรายจ่ายในครัวเรือน เป็นการลดรายจ่ายโดยการบริโภคผลผลิตของตนเอง พบว่าสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนจากเดิม 426 บาท/เดือน เป็น 533 บาท/เดือน หรือ สามารถลดได้เพิ่มขึ้น 107 บาท/เดือน (ร้อยละ 25)

1.2) การใช้ปัจจัยการผลิตของตนเองในการทำการเกษตร ปัจจัยการผลิตของเกษตรกรจะมีแหล่งที่มา 2 แหล่ง คือ ปัจจัยการผลิตที่จัดหาหรือจัดซื้อจากภายนอก และปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรผลิตเองหรือใช้ของตนเอง เช่น การเก็บพันธุ์ไว้ใช้เอง การผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพ ฮอร์โมน ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช และอาหารสัตว์ รวมถึงการใช้แรงงานของตนเองแทนการจ้างแรงงาน พบว่า เกษตรกรสามารถลดต้นทุนโดยการใช้ปัจจัยการผลิตของตนเอง จากเดิม 472 บาท/เดือน เพิ่มขึ้นเป็น 556 บาท/เดือน หรือเพิ่มขึ้น 84 บาท/เดือน (ร้อยละ 17.80) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาสัดส่วนระหว่างการใช้ปัจจัยการผลิตที่จัดหาจากภายนอกกับปัจจัยการผลิตของตนเอง พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการมีสัดส่วน 80.31 : 19.69 และหลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วมีสัดส่วนเป็น 84.02 : 15.98 โดยจะเห็นว่าสัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากเกษตรกรอยู่ในช่วงเริ่มดำเนินการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ บางส่วนมีการลงทุนเพิ่ม เช่น การปรับสภาพพื้นที่ การซื้อพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์เพื่อทำกิจกรรมในแปลงเพิ่มขึ้น เป็นต้น

1.3) การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นของครัวเรือน การทำเกษตรทฤษฎีใหม่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จะส่งผลให้พฤติกรรมค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในครัวเรือนเปลี่ยนไป เช่น ค่าน้ำอัดลม ชา กาแฟ สุรา เบียร์ บุหรี่ การพนันเสี่ยงโชค และใช้เพื่อการบันเทิงหรือมหรสพต่าง ๆ พบว่า หลังจากเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรร้อยละ 77.64 มีค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเท่าเดิม เกษตรกรร้อยละ 3.98 มีค่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเพิ่มขึ้น และเกษตรกรร้อยละ 18.38 มีค่าใช้จ่ายลดลง เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่าใช้จ่าย เช่น ลดการสูบบุหรี่ การดื่มสุรา การเล่นพนันเสี่ยงโชค รวมถึงการได้เห็นจำนวนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นจากการจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้เกษตรกรตระหนักถึงการลดค่าใช้จ่ายดังกล่าว

### 2) ผลตอบแทนสุทธิทางการเกษตรในพื้นที่โครงการ

การทำกิจกรรมการเกษตรในแปลงที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการเกษตรกรได้ทำการเกษตรในหลายลักษณะ ทั้งในรูปแบบเกษตรเชิงเดี่ยว หรือรูปแบบเกษตรผสมผสาน อย่างไรก็ตามเมื่อเกษตรกรเข้าร่วมโครงการแล้ว กิจกรรมการเกษตรเดิมบางส่วนยังคงดำเนินการต่อเนื่องและมีการเพิ่มกิจกรรมในลักษณะเกษตรผสมผสานมากขึ้น มีการเกี่ยวคู่กันของกิจกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จากการศึกษาต้นทุน ผลตอบแทนการทำกิจกรรมการเกษตรในแปลงที่เข้าร่วมโครงการ

พบว่า ผลตอบแทนสุทธิจากการเกษตรก่อนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 16,547 บาท/เดือน เพิ่มขึ้นเป็น 21,160 บาท/เดือน หรือ เพิ่มขึ้น 4,613 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 27.88 เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ สาเหตุที่มูลค่าผลตอบแทนเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากเป็นเกษตรกรกลุ่มพร้อมมากที่มีทั้งความสนใจ มีองค์ความรู้ เคยทำอยู่แล้ว และมีเงินทุนพร้อมที่จะลงทุนในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่

### 3) คุณภาพชีวิตของเกษตรกร

3.1) สภาพหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร การทำเกษตรทฤษฎีใหม่โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะมีผลทำให้เกษตรกรสามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนซึ่งจะส่งผลให้ภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรลดลงด้วย จากการสำรวจ พบว่า ครัวเรือนเกษตรกร ร้อยละ 79.10 มีหนี้สินเท่าเดิม เกษตรกรร้อยละ 4.40 มีหนี้สินเพิ่มขึ้น และร้อยละ 16.50 มีหนี้สินลดลง

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจำนวนหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการ (ณ 31 ม.ค. 60) เกษตรกรมีหนี้สิน จำนวน 250,838 บาท และหลังจากเข้าร่วมโครงการ (ณ 30 เม.ย. 60) เกษตรกรมีหนี้สินคงเหลือ จำนวน 294,332 บาท ซึ่งจะพบว่า เกษตรกรมีจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้น จำนวน 43,494 บาท หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 17.34 เนื่องจากเกษตรกรมีการกู้ยืมมาลงทุนเพิ่มสำหรับการทำเกษตรหรือใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นต้น

ทั้งนี้ สำหรับเกษตรกรที่มีหนี้สินลดลงนั้น ส่วนใหญ่เป็นการชำระหนี้ที่เป็นปกติของเกษตรกร อยู่แล้ว มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่หนี้สินลดลงจากนำรายได้ในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่แล้วนำมาชำระหนี้ อย่างไรก็ตามการที่จำนวนหนี้สินของเกษตรกรยังไม่ลดลงเนื่องจากยังไม่ถึงกำหนดการชำระหนี้ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่มุ่งเน้นใช้บริโภคเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ผลผลิตยังมีไม่มาก อีกทั้งมีการนำเงินมาลงทุนปรับพื้นที่เพื่อทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

3.2) การเคลื่อนย้ายแรงงานของครัวเรือนเกษตรกร ปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานภาคเกษตร โดยเฉพาะการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่อาศัยน้ำฝนเป็นแหล่งน้ำหลักในการเพาะปลูก ทำให้ในฤดูแล้งเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานนอกภาคเกษตร เนื่องจากเกษตรกรไม่มีรายได้หรือมีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ ซึ่งการทำเกษตรทฤษฎีใหม่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทำให้มีกิจกรรมและรายได้ตลอดทั้งปี พบว่า หลังเข้าร่วมโครงการแล้วสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.58 ไม่มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน มีเพียงร้อยละ 1.96 ที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเพิ่มขึ้น และครัวเรือนร้อยละ 1.47 มีการเคลื่อนย้ายแรงงานลดลง เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนบางส่วนได้ย้ายกลับมาทำงานในพื้นที่มากขึ้น และบางส่วนได้กลับมาทำการเกษตรแบบผสมผสานซึ่งมีกิจกรรมและรายได้ตลอดทั้งปี

3.3) การบริโภคสินค้าปลอดภัยจากสารพิษ การทำเกษตรทฤษฎีใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด และพึ่งพาทายนอกให้น้อยที่สุด ดังนั้น การที่เกษตรกรบริโภคผลผลิตของตนเองที่อยู่ในแปลงที่เข้าร่วมโครงการ จึงมีความปลอดภัยจากสารพิษ เนื่องจากมีการเพาะปลูกและดูแลผลผลิตด้วยตนเอง พบว่า เกษตรกรมีการบริโภคผลผลิตของตนเอง (บริโภคสินค้าปลอดภัย) จากเดิม 426 บาท/เดือน เพิ่มขึ้นเป็น 533 บาท/เดือน หรือบริโภคสินค้าปลอดภัยเพิ่มขึ้น 107 บาท (ร้อยละ 25.12)

4) การขยายผลการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ บทบาทหน้าที่ประการหนึ่งของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการโดยเฉพาะเกษตรกรที่เป็น Cell ต้นกำเนิด คือ การเผยแพร่ ขยายผลองค์ความรู้ ประสบการณ์ในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้กับเกษตรกรที่เป็น Cell แยกตัว ครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 รวมถึงเกษตรกรทั่วไปที่สนใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยพบว่า เกษตรกรร้อยละ 54.78 ได้มีการเผยแพร่ขยายผลองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เฉลี่ย 17 ราย สำหรับเกษตรกรส่วนที่เหลือร้อยละ 45.22 ไม่ได้เผยแพร่ขยายผลองค์ความรู้ เนื่องจากยังมีความรู้ไม่เพียงพอในการเผยแพร่ อยู่ระหว่างการปรับปรุงแปลงของตนเองให้สามารถเป็นตัวอย่างแก่คนอื่นได้ก่อน เป็นต้น

ทั้งนี้ สำหรับเกษตรกรที่ได้รับการเผยแพร่องค์ความรู้จากเกษตรกรต้นกำเนิดแล้ว พบว่า ได้มีการนำความรู้ไปปฏิบัติหรือปรับใช้ในแปลงของตนเองแล้ว ร้อยละ 43.47 ส่วนที่เหลือร้อยละ 56.53 ยังไม่ได้นำไปปฏิบัติ เนื่องจากอยู่ระหว่างเตรียมการปรับพื้นที่ จัดหาปัจจัยการผลิต และรอความสำเร็จของแปลงเกษตรกรต้นแบบ เป็นต้น

#### 5) ระดับความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ต่อกิจกรรมการดำเนินงานโครงการ

การดำเนินงานโครงการประกอบด้วยหลายกิจกรรม ตั้งแต่การรับสมัครและจัดกลุ่มเกษตรกร การตั้งคณะทำงานระดับจังหวัดและอำเภอ การประกาศรายชื่อผู้มีส่วนร่วมโครงการ การจัดพบปะ 3 หรือ 5 ประสานฯ การทำสมุดตรวจเยี่ยมและการบันทึกสมุดตรวจเยี่ยม การจัดเก็บข้อมูลสภาพเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตรกร การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการทำบัญชี การทำแฟ้มเกษตรกรรายคน การหาตัวช่วยร่วมปฏิบัติงาน การติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร การจัดทำแผนการผลิต การจัดทำผังแปลงเกษตรกร การสำรวจความต้องการและสนับสนุนปัจจัยการผลิต รวมถึงการส่งเสริมให้เกษตรกรลองทำอย่างاتی 1 2 และ 3 จาก การสอบถามเจ้าหน้าที่ในระดับจังหวัด พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจในกิจกรรมและขั้นตอนการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 4.09) โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 54.48 มีความเข้าใจระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 30.77 เข้าใจระดับมากที่สุด และร้อยละ 9.92 เข้าใจระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาในรายกิจกรรม พบว่า มีความเข้าใจอยู่ในระดับมากที่สุดในกิจกรรมการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร (คะแนนเฉลี่ย 4.40) การทำสมุดตรวจเยี่ยมและการบันทึกสมุดตรวจเยี่ยม (คะแนนเฉลี่ย 4.37) การประกาศรายชื่อผู้มีส่วนร่วมโครงการ (คะแนนเฉลี่ย 4.21) และการจัดทำผังแปลงเกษตรกร (คะแนนเฉลี่ย 4.21)

#### 4. ข้อค้นพบจากการประเมินผล

##### 4.1 การรับสมัครและจัดกลุ่มเกษตรกร

- 1) การประชาสัมพันธ์และชี้แจงเกษตรกรมีน้อย ทำให้เกษตรกรที่สมัครบางส่วนไม่ทราบรายละเอียดของโครงการทั้งหมด
- 2) ระยะเวลาในการรับสมัครและตรวจสอบคุณสมบัติมีน้อย ทำให้มีเกษตรกรบางส่วนที่มีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามที่กำหนด จึงต้องมีการรับสมัครเกษตรกรใหม่มาทดแทน
- 3) มีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์การสมัครบ่อยครั้งทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสับสน โดยครั้งแรกไม่ได้กำหนด Start Zero แต่เมื่อกำหนดในภายหลังจึงทำให้เกษตรกรบางส่วนขาดคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการ



4) เกษตรกรที่เป็น Start Zero มีจำนวนน้อยทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว

5) เกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการบางส่วนมีความคาดหวังจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจำนวนมากจากโครงการ

6) มีการกำหนดเป้าหมายเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก แต่มีบางพื้นที่เกษตรกรที่มีคุณสมบัติตามโครงการค่อนข้างน้อย เช่น การไม่มีแหล่งน้ำในจังหวัดภาคเหนือที่มีพื้นที่อยู่บนพื้นที่สูง เป็นต้น

7) เกษตรกรเข้าร่วมโครงการมีการเข้า-ออก โครงการบ่อยทำให้รายชื่อเกษตรกรเข้าร่วมโครงการไม่นิ่ง

8) คำนิยามวิธีการจัดกลุ่มมีความคล้ายคลึงกันจึงทำให้จัดกลุ่มยาก

#### 4.2 การมอบหมายให้ประชาชนเกษตรกร เกษตรกรต้นแบบ ประธาน ศพก. รับผิดชอบดูแลเกษตรกร

1) จำนวนประชาชนเกษตรกร มีจำนวนน้อย เนื่องจากส่วนใหญ่ได้สมัครเป็นเกษตรกรในโครงการแล้ว

2) ระยะเวลาในการรับสมัครและการคัดกรองประชาชนมีน้อย ทำให้ได้ประชาชนบางส่วนยังไม่เป็นต้นแบบหรือเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรที่ได้รับมอบหมายให้ดูแล

3) เกษตรกรที่ประชาชน รับผิดชอบอยู่แบบกระจายและอยู่ไกลทำให้การติดตามเยี่ยมเยียนไม่สะดวกไม่ทั่วถึง

4) ประชาชนเกษตรกร มีภารกิจมาก เนื่องจากต้องทำกิจกรรมในแปลงของตนเอง อีกทั้งยังต้องทำหน้าที่เป็นวิทยากรหรือเป็นอาสาสมัครของหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย

5) ไม่มีงบประมาณในการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกรที่ได้รับมอบหมายในกรณีที่จะไปด้วยตนเอง หรือสิ่งตอบแทนจากการทำงานให้โครงการชัดเจน เป็นต้น

#### 4.3 การจัดกิจกรรม “พบปะ 5 ประสานฯ”

1) ผู้เกี่ยวข้องแต่ละภาคส่วนของ 5 ประสานฯ มีภารกิจมาก บางครั้งมีเวลาไม่ตรงกัน ทำให้การพบปะไม่พร้อมเพียงกันในทุกครั้ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการพบปะ 3 ประสาน

2) บางหน่วยงานมีเจ้าหน้าที่ไม่มาก ในกรณีที่มีการจัดงานพบปะ 5 ประสานฯ พร้อมกัน ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถไปร่วมได้ทั้งหมด

3) งบประมาณสำหรับการจัดกิจกรรม 5 ประสานฯ ไม่เพียงพอ เนื่องจากต้องเจียดจ่ายจากงบประมาณของหน่วยงานมาดำเนินการ

#### 4.4 การส่งเสริมให้เกษตรกรทำบัญชีครัวเรือนหรือบัญชีฟาร์ม

เกษตรกรบางส่วนไม่ได้ทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไม่ค่อยมีเวลา ไม่เข้าใจวิธีการทำบัญชี มีอายุมากทำให้ยากต่อการเรียนรู้ เมื่อบันทึกบัญชีแล้วมีรายจ่ายมากกว่ารายรับทำให้เกิดความท้อแท้ไม่ยอมทำบัญชี

#### 4.5 การติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร

1) เจ้าหน้าที่ไม่สามารถติดตามเยี่ยมเยียนได้ตามแผนที่วางไว้ เนื่องจากมีภารกิจมาก งบประมาณยานพาหนะ และบุคลากรไม่เพียงพอ

2) เกษตรกรบางรายไม่อยู่ในพื้นที่ ไม่พร้อมที่จะให้ตรวจเยี่ยม เนื่องจากมีภารกิจมากทำให้พบปะเกษตรกรได้ยาก

#### 4.6 การจัดทำผังแปลงที่เข้าร่วมโครงการ

เกษตรกรบางส่วนไม่ได้จัดทำผังแปลง เนื่องจากไม่ทราบว่าจะต้องทำ ไม่มีเวลา พื้นที่แปลงเป็นเกษตรผสมผสานอยู่แล้ว ไม่มีความรู้ในการจัดทำผังแปลงที่ชัดเจน ต้องร่วมกับเจ้าหน้าที่จึงจะสามารถดำเนินการได้

#### 4.7 การจัดทำแผนการผลิตและการปฏิบัติตามแผนของเกษตรกร

เกษตรกรบางส่วนไม่ได้จัดทำแผนการผลิต เนื่องจากไม่ทราบว่าจะต้องทำ เป็นกิจกรรมที่ทำเป็นประจำอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องทำแผน ไม่มีความรู้ในการทำแผนการผลิต ไม่เห็นความสำคัญเนื่องจากผลผลิตมีไม่มากนัก เน้นผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ไม่ได้ผลิตเพื่อการค้า

### 5. ข้อเสนอแนะ

#### 5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีคู่มือการปฏิบัติงานโครงการโดยกำหนดรายละเอียดแนวทาง ขั้นตอนการดำเนินงานที่มีความชัดเจน เพื่อให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและดำเนินงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน
- 2) ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์รายละเอียดการดำเนินงานโครงการ เพื่อให้เกษตรกรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น คุณสมบัติของเกษตรกร แนวทางการดำเนินงาน การสนับสนุนองค์ความรู้ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร เป็นต้น
- 3) ควรมีเวลาให้หน่วยงานระดับพื้นที่ในการรับสมัครและกลั่นกรองเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้
- 4) การกำหนดเป้าหมายลงในแต่ละอำเภอหรือจังหวัดควรเป็นไปตามศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของเกษตรกร โดยให้สามารถเปลี่ยนเป้าหมายภายในจังหวัดได้
- 5) ควรสนับสนุนงบประมาณให้หน่วยงานระดับจังหวัดสำหรับดำเนินงานโครงการให้เพียงพอและทันเวลาตามขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการ
- 6) ควรกระตุ้นให้เกษตรกรเห็นประโยชน์ของการจัดทำบัญชี รวมถึงติดตามให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกษตรกรทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง
- 7) ควรจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

#### 5.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) หน่วยงานในระดับพื้นที่ควรประชาสัมพันธ์และชี้แจงรายละเอียดการดำเนินงานโครงการให้เกษตรกรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง
- 2) การรับสมัครเกษตรกรควรคำนึงถึงความสมัครใจ และเป็นไปตามคุณสมบัติที่โครงการกำหนด
- 3) การรับสมัครและคัดเลือกปราชญ์เกษตรกร/เกษตรกรต้นแบบเพื่อรับผิดชอบดูแลเกษตรกร ควรพิจารณาถึงความเป็นต้นแบบหรือแบบอย่าง que แสดงให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่/เกษตรผสมผสาน โดยมีแปลงตัวอย่างและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรได้ อีกทั้งปราชญ์เกษตรกร จะต้องสมัครใจ และมีเวลาในการติดตามเยี่ยมเยียนเกษตรกร

4) การจัดกิจกรรม พบปะ 3 ประสาน หรือ 5 ประสาน ควรกำหนดแผนการจัดกิจกรรมในภาพรวมของจังหวัดล่วงหน้า เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางแผนงานของตนเองและจัดเจ้าหน้าที่เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่กำหนดไว้ในแผนภาพรวม

\*\*\*\*\*